Roll No. ______________________ [Total No. of Pages : 2

PGIIIS 1814 B-2K13

M.A. IIIrd Semester Degree Examination

Sanskrit

(Veda)

Paper - H.C. 3.2

Time : 3 Hours   Maximum Marks : 80

Text: Select vedic Hyms:- Agni, Indra, Varuna, Ushas and Kitava

1. चतुर्णां मन्त्राणामर्थं विवृणुत। **(4×4=16)**

a) राजन्तमध्वराणां गोपामृतस्य दीदिविम् वर्धमानं स्वे दमे॥

b) येनेमा विश्वा च्यवना कृतानि
यो दासं वर्णमधरं गुहाकः।
श्वघ्नीव यो जिगीवाँ लक्षमादद्
अर्यः पुष्टानि स जनास इन्द्रः॥

c) द्यावा चिदस्मै पृथिवी नमेते
शुष्माच्चिदस्य पर्वता भयन्ते।
यः सोमपा निचितो वज्रबाहुर
यो वज्रहस्तः स जनास इन्द्रः।

d) उत स्वया तन्वा सं वदे तत्
कदा न्व न्तर्वरूणे भुवानि।
किं मे हव्यमहृणानो जुषेत
कदा मृळीकं सुमना अभिख्यम्॥

e) अस्थुरू चित्रा उषसः पुरस्तान्
मिता श्व स्वरवोऽध्वरेषु।
व्यू व्रजस्य तमसो द्धारो-
छन्तीरव्रञ्छुचयः पावकाः॥

f) न मा मिमेथ न जिहीळ एषा

शिवा सखिभ्य उत मह्यमासीत।

अक्षस्याहमेकपरस्य हेतोर्

अनुव्रतामप जायामरोधम्॥

2. चतुर्णां ससन्दर्भं अर्थं विशदयत। (4×4=16)

a) न वि ज्ञायन्ते सदृशीरजुर्याः।

b) देवो देवेभिरा गमत्।

c) अयं ह तुभ्यं वरुणो हृणाते।

d) अक्षैर्मा दीव्यः कृषिमित्कृषस्व।

e) यशसं वीरवत्तमम्।

f) यं स्मा पृच्छन्ति कुह सेति घोरम्।

3. 'अग्नि' देवतायाः महिमां वर्णयत। (16)

अथवा

'वरुण' सूक्तस्य वैशिष्ट्यं विशदयत।

4. इन्द्रसूक्तस्य विषयानधिकृत्य लिखत। (16)

अथवा

अक्षसूक्ते विवृत विषयान् विवृणुत।

5. चतुर्णां लघु टिप्पणीः रचयत। (4×4=16)

a) सायणाचार्यः।

b) द्युस्थानदेवताः।

c) वेदकान्तः।

d) उपनिषदः।

e) छन्दः

f) वेदाध्ययनप्रयोजनम्।

Roll No. ______________________ [Total No. of Pages : 2

PGIIIS 1813 B-2K13

M.A. IIIrd Semester Degree Examination

Sanskrit

(Sanskrit Drama)

Paper - H.C. 3.1

Time : 3 Hours Maximum Marks : 80

Text: Abhijnana Shakuntala of Kalidasa

1. a) नाटकेषु अभिज्ञानशाकुन्तलस्य महत्त्वं प्रतिपादयत। **(16)**

अथवा

b) दुष्यन्तस्य पात्र चित्रणं कुरुत।

2. a) कालिदासः प्रकृतिकविः-विमर्शयत। **(16)**

अथवा

b) काव्येषु नाटकं रम्यं तत्ररम्या शकुन्तला-विमृशत।

3. **चतुर्णां** भाषान्तरं कुरुत तथा विषदयत। **(16)**

a) शुश्रूषस्व गुरुन्कुरु प्रियसखीवृर्तिं सपनिजने
भर्तृविप्रकृतापि ऐषणतया मा स्म प्रीतिपंगमः।
भूयिष्ठं भवदक्षिणा परिजने भाग्येषुनुत्सेकिनी
यान्त्येव गृहिणीपदं युवतयो वामाःकुलस्याधयः॥

b) आताघ्रतं पुष्पं किसाल्यमलूनं कर सहै-
रनादिविहं, रत्नं मधु नवमनास्वादितरसम्।
अखण्डं, पुण्यानां फलमिव चतद्रूपमनधं
न जाने भोत्कारं किमिह समुपस्यास्याति विधिः॥

c) पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युस्मास्वपीतेषु या
नादत्ते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम्।
आद्येवः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवः
सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैर्नुज्ञायताम्॥

d) अर्यो हि कन्या परकीय एव
तामध सम्प्रेष्य परिग्रहीतुः।

जातो ममायं विशदः प्रकामं
प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा ॥

e) यास्यत्यद्य शकुन्तलेति हृदयं संस्पृष्टमुत्कंठया
कण्ठः स्तम्भित बाष्पवृत्तिकलुश्चिन्ताजडं दर्शनम्।
वैकल्व्यं मम ता वदीदृशमिदं स्नेहादरण्यौकसः
पीड्यन्ते गृहिणः कथं नु तनयाविश्लेष दुःखैर्नवैः ॥

f) मुनिसुताप्रणयस्मृतिरोधिना
मम च मुक्तमिदं तमसा मनः।
मनसिजेन सखेः प्रहरिष्यता
धनुषि चूतशरश्च निवेशितः ॥

4. चत्वारि ससंदर्भं व्याख्यात। **(16)**

a) न निवृतो मदनो न च संवृतः।

b) समुद्वसनाचोर्वी सखी च युवतोरियम्।

c) प्रत्यर्पितन्यासः इवान्तरात्मा।

d) पीड्यन्ते गृहिणः कथं नुतनयाविश्लेष दुःखैर्नवैः

e) गिरिचरः इव नागः प्राणसारं बिभर्ति।

f) दुःखानि नूनमतिमादरतुदुःखहानि।

5. **चतुर्णां** लघु टिप्पणीः लिखत। **(16)**

a) दूर्वासि शापः।

b) नान्दी।

c) अनसूया।

d) प्रवेशकः।

e) सूत्रधारः।

f) प्रस्तावना ।

Roll No. ____________________ [Total No. of Pages : 2

PGIIIS 1815 B-2K13

M.A. IIIrd Semester (CBCS) Degree Examination

Sanskrit

(Smriti Literature)

Paper - H.C-3.3

Time : 3 Hours Maximum Marks : 80

Instructions to Candidates

1) सर्वे प्रश्नः समानाङ्काः।

2) पाठयम् याज्ञवल्क्यस्मृतिः। व्यवहाराध्यायः।

1. चतुर्णां सानुवादं विवृणुत। **(4×4=16)**

क) श्रुताध्ययन संपन्ना धर्मज्ञासत्यवादिनः।
राज्ञासभासदः कार्या रिपौ मित्रे च ये समाः॥

ख) तात्सिद्धौ सिद्धिमाप्नोति विपरीतमतोऽन्यथा।
चतुष्पाव्द्व्यवहारोऽयं विवादेषूपदर्शितः॥

ग) प्रमाणं लिखितं भुक्तिः साक्षिणश्चेति कीर्तितम्।
एषामन्यतमाभावे दिव्यान्यतममुच्यते॥

घ) त्र्यवरा साक्षिणो ज्ञेया श्रौतस्मार्त क्रियापराः।
यथा जाति यथावर्णं सर्वे सर्वेषु वा स्मृताः॥

ङ) कुर्यात्प्रत्यभियोगं च कलहे साहसेषु च।
उभयः प्रतिभूर्ग्राह्यः समर्थः कार्य निर्णये॥

च) विभागं चेत्पिता कुर्यादिच्छया विभजेत्सुतान्।
ज्येष्ठं वा श्रेष्ठ भागेन सर्वे वा स्युः समांशिनः॥

2. ससन्दर्भं व्याख्यात (चत्वारि)। **(4×4=16)**

क) सभ्यैः सह नियोक्तव्यः।

ख) त्र्यवराः साक्षिणो ज्ञेयाः।

ग) छिन्ने भिन्ने तथा दग्धे लेख्यमन्यत्तु कारयेत्।

घ) प्रतिपन्नं स्त्रिया देयं पत्या वा सह यत्कृतम्।

ङ) स पुत्रो दत्तको भवेत्।

च) श्रुतार्थस्योत्तरं लेख्यंम्।

3. याज्ञवल्क्य स्मृतिरनुसृत्य साक्षिणः स्वरूपं तद्भेदाश्च निरूपयत। (16)

अथवा

लेख्यस्वरूपं तद्भेदं च विवृणुव।

4. दाय विभागे स्त्रीणां भागं विशदयत। (16)

अथवा

असाधारण प्रकरण–विषयान् निरूपयत।

5. लघु टिप्पणीः लिखता चतुर्णामेव। (4×4=16)

क) उपनिधिः।

ख) सभासदः।

ग) प्राड्विवाकः।

घ) प्रतिभूः।

ङ) आधि।

च) ऋणादानम्।

PGIIIS 1816 B-2K13

M.A. IIIrd Semester Degree Examination

Sanskrit

(Alankara Shastra)

Paper - SC 3.1

Time : 3 Hours Maximum Marks : 80

Prescribed Text: Bharatas Natya sastra Chapter VI

1. a) भरतमुनिना प्रतिपादितान् अलङ्कारशास्त्र-विषयान् विशदयत। **(16)**

अथवा

b) अलङ्कारशास्त्र क्षेत्रे भरतस्य योगदानं निरूपयत।

2. a) भरतमुनिना प्रतिपादितां रसनिष्पत्तिं विवृणुत। **(16)**

अथवा

b) अष्टौ नाट्ये रसाः स्मृताः -विवृणुत।

3. चतुर्णामेव व्याख्यात। **(4×4=16)**

a) नानानामाश्रयोत्पन्नं निघण्टुं निगमान्वितम्।
धात्वर्थहेतु संयुक्तं नानासिद्धान्त साधितम्।।

b) रतिर्हासश्च शोकश्च क्रोधोत्साहौ भयं तथा।
जुगुप्सा विस्मयश्चेति स्थायिभावाः प्रकीर्तिताः।।

c) सुखप्रायेषु सम्पन्नः ऋतुमाल्यादिसेवकः।
पुरूष : प्रमदायुक्तः शृङ्गार इति संज्ञितः।।

d) दानवीरं धर्मवीरं युद्धवीरं तथैवच।
रसं वीरमपि प्राह ब्रह्मात्रिविधमेव हि।।

e) यथा बीजाद् भवेद्वृक्षो वृक्षात्पुष्पं फलं यथा।
तथा मूलं रसाः सर्वे तेभ्यो भावाः व्यवस्थिताः।।

f) गानं पञ्चविधं ज्ञेयं ध्रुवायोग समन्वितम्।
चतुरश्रो विकृष्टश्च रङ्गत्यश्च कीर्तितः।।

4. ससन्दर्भं व्याख्यात (चतुर्णामेव) (4×4=16)

a) चत्वारोऽभिनया ह्येते।

b) गानं चतुर्विधं ज्ञेयम्।

c) न हि रसादृते कश्चिदर्थः प्रवर्तते।

d) भयानको नाम भयस्थायि भावात्मकः।

e) स ज्ञेयः करुणो रसः।

f) शान्तस्तु प्रकृतिर्मतः।

5. चतुर्णां लघु टिप्पणीःलिखत। (4×4=16)

a) भरतः।

b) अभिनव भारती।

c) नाट्यसंग्रहः।

d) निरुक्तम्।

e) वृत्तयः।

f) स्थायिभावाः।